

A.GERGELY András

Tejberizs - mozgalom, lego-figurák, meztelen lányok az elnyomók ellen

Fura állapot, ha az ember arról olvas háromszázötven oldalas könyvet, hogyan lehet békésen, humorral, ócska fegyverek nélkül is közösségi forradalmat csinálni, s teszi ezt íróasztal mellett vagy fotelban ülve... Eközben megtudható, hogy ha makropolitikai céljaid vannak, menj talán hamiskodó politikusnak, viszont ha emberi igényeid, társaságod, értékrended és bátorságod tobzódik, akkor inkább gondolkodj el, mire mennyi energiád és kitartásod juthat a belátható jövőben! Nem érsz rá – ez lesz a konklúzió! Az alaplecke pedig viszonylag egyszerű: ha lemondasz a kísérletről, s élteted a kételyt, hogy magad min (és min nem), továbbá mit (vagy miért nem) tudsz módosítani a Nagy Egész eredendő tökéletlenségéből, akkor vesztettél. Ha megszerénytelenül belenyugszol abba, hogy semmiféle változás nem múlik épp rajtad, akkor is a szenvedők helyén találsz magad. Saját döntés, önerő, elszánás, amitől mindez függ. Akár ha győzhetnél is helyette. S ha ellene is, de érte...

Még ha tán nem hiszed, hogy könyvek olvasásától bármi is változna a társadalomban, s ha korábbi lelkesültségeid már elpunnyadtak, ne is görcsölj velük, hanem inspiráldj! Most jelent meg az Útmutató a forradalomhoz című, igazi mozgalomról kötet, amelynek szerzőjéről korábban aligha hallhattunk, de bizvást remélheted, hogy példatára alighanem meglepi mindazokat, akik már túl vannak a társadalomtudományi alap-

ismereteken vagy történeti és világpolitikai alapképzésen.

A szerző, Szrgya Popovics tanításai és alapkérdései szinte egyszerre szólnak a nagypolitikai híroldalak apró sorai, rejtőzködő mozgalmarok intim közleményei és a civil kurázsit elvonulási helyszíneken oktató ellenzékiek nyílt tézisei helyett vagy mellett is. A kötet ugyanis valamely globális gesztussal egyszerre tanít százazreket a mozgalmi szemléletmód alapjaira, idéz föl helyenként több földrésznyi aktuális példát (kínait, filippínót, egyiptomit, tunéziait, burmait, indiait, ukránt, amerikaiit, dél-afrikait, moszkvait, Maldív-szigetét, dél-koreait, szerbiait, és tucatnyi mást is) a sikeres és az elbukott rendszerkritikai törekvésekből, s vitatja el tegező és tartózkodó hangnemben a „nagypolitikai” fenekedések mindenkori sikerét. De úgy, hogy mindössze egy fölmutatott ököl (ami a szerbiai ellenállás jelképe volt és maradt) a legerősebb és legagresszívabb érv, amely e civiljogi platformon megjelenik, egyetlen csendőrpofon visszaadása sem hangzik el, semmiféle nyilvános kivégzés és bombarobantás igénye meg nem fogalmazódik, sőt: még a vallási vagy etnikai konfliktus-mezőből sem jön elő terrorfenyegetettségi komponens. Nincs ideológia, nem kísértenek a régi és bevált erőszak-módszerek, senki nem kap késztetést szabotázsra vagy veszélyes akciókra, amelyek a hatalom erőszakjára viszont-erőszakkal válaszolnának. Ötletek, jó praktikák, bevált javaslatok vannak, szín-

te tanmeseként és meglehetősen számban. Izraeli tejberizs-forradalom, San Franciscó-i „kutyaszar-mozgalom”, Lego-figurák vagy Kinder Surprise játékkatonák, idegenforgalmi hírek, életminőség-kampány és tankok elé álló civil kurázsi, belső szervezettség és ügyesen kihasznált alkalmak sokszínű köre az, ami az uralmi rend merevségét a jókedvűség és közlékenység eszközével lehet képes lebírni. Ezeket halmozza a szerző súlyos fejezetekbe, belső kontrollal, derűvel, fantáziát próbára tévő invenciózussággal. De leginkább a késztetés kevésbé rejtett céljával.

Vérbő publicisztika, bennfentes politikatudomány, akcionalista tréning, világszervezeti áttekintést és alternatívákat egyszerre kínáló közpolitikai „tankönyv” ez, mégpedig olyan szerzőtől, aki a Milosevics idején eluralkodott belső terror részbeni kárvallottja, amúgy pedig a túlsúlyos államgépezet fölényét az emberi, morális és fizikai ellenállás erejével, a kitarítás humorával és a praktikus ötletek tömegével tudta megkérdőjelezni az *Otpor!* (Ellenállás!) mozgalma révén, néhány tucat emberrel szövetségben. Azaz: együtt, partnerségben, összetartásban és kitarításban, mély emberi elköteleződésben... – ha ugyan cselekedni is hajlamos lennél, nemcsak povedálni... Persze kulcskérdés: akarsz-e tényleges változást és bírod-e majd szuffálval, van-e víziód, és rájössz-e, mivel lehet hatni másokra, akik elvben társaid lehetnének óriási tömegek nevében – de lesz-e türelmed, kitarításod, szervezetséged, közeli és távoli célod, megoldási útiterved mindahhoz, amit elindítasz?! A kötet két nagyobb „tárgyköre” az „elméletörténet” és a gyakorlati cselekvések, célképzetek, kivitelezési eljárásmodok felé kalauzol. „A kicsi, megnyerhető és világos célért folyó kezdő meccsek fognak segíteni abban, hogy felkészülj az eljövendő nagyobb kihívásokra...” (216. o.).

A szerző ugyanis egyike a szerbiai háború nemzedékének, az *Otpor!* pedig egyik fő iskolája a gondolkodó, viccpártias leleménynyel cselező, a hatalmi ostobaságot önnön eszközeivel fölülmúló mozgalomnak. A kötet

SZRGYA POPOVICS

MATTHEW MILLER közreműködésével

Útmutató a forradalomhoz

Hogyan lehet tejberizs, Lego figurák és más erőszakmentes eszközök segítségével közöskéket mozgósítani, diktátorokat megbuktatni vagy egyszerűen megváltoztatni a világot

hol távolságtartóan végzi el rendszertipikus jegyeket tartalmazó elemzéseit, hol intim találkozó lefolyását meséli el, hol tegezve hoz zavarba az érdektelenség és válasz-erőszak szükségességét hirdető szemléletmódok kapcsán, hol pedig ironikus és bölcselői rutinnal ismerteti a közös cselekvés feltételeinek és az erőszakmentes ellenállás technikáinak verzióit. Nem kell és nem is jó, ha van erőszak. Első körben elég még a „*Nálunk ilyen nem történhet!*” fejezet néhány kételye és tanulsága is, azután a legbarbárabb diktátorok vereségeinek hosszú sora következik a kötet további fejezeteiben: „*Álmodj nagyot, kezd kicsiben!*”; alkoss *jövőképet*; „*Ne vess, egészen a győzelemig!*”; fordítsd az elnyomást az elnyomók ellen, akár meztelen lányokkal is!; vedd észre, mennyire „*Egységben az erő!*”; tervezd meg és kövesd végig a győzelemhez vezető utat, önelégültség nélkül!; „*Fejezd be, amit elkezdted!*”, anélkül, hogy elbiznád magad vagy végső sikert képzelnél oda, ahol ez még csak a jelen!; s ha kellően kreatív vagy, épp *Rajtad múlik!* mindaz, ami történhet! „Csak” ennyi

a recept, csakis ilyen szelíd és szolid a program, s nem több a tét, mint a léted és közös-séged létének jobbrafordulása! „Csak” ennyi, de ez sokszor minden is.

Épp ezért talán mindig vedd is észre, hogy nem hősré és világmegváltó mozgalom-ra van szükség. Hisz akár a szerb titkosszol-gátat, a putyini kivégzések, a burmai szerze-tes-bebörtönzések, az izraeli túró-kereskede-lem, a maldív nyugdíjreform és egészségügyi piac, a szíriai női sport, valamely tüntetésen csókolódzó párok, esetleg Monty Python-jelenetek analógiái, non-verbális gesztusok a hatalom csicskái ellen – mindezek konkrét példái legtöbbször alkalmasak lehetnek arra, hogy majmot csinálj belőlük, kiforgasd őket hamisságukból, lealázd nagyképűségüket, elbizonytalanítsd szolgáló bíráikat, virággal kedveskedj a terrorelhárító rendőrosztagnak, s tudatosítsd a hatalmasokban, hogy egyszer mindennek vége lehet, s valamikor minden kiérdemesült a vesztesek közé kerül. Csak idő kérdése ez is. „Indulj ki abból, hogy a legtöbb ember érdektelen, motiválatlan, kö-zömbös vagy kimondottan ellenséges. Aztán vegyél elő egy papírt – akár egy szalvéta is megteszi –, és rajzolj egy vonalat. Rajzold oda magad a vonal egyik oldalára, és gon-dold végig, ki állna ott melletted. Ha a vá-lasz csak néhány ember, akkor kezd előlről a tervezést, függetlenül attól, hogy mennyire vagy elkötelezett az ügy iránt, vagy mennyire nyugtalanít a probléma. Ha sikerül magadat, barátaidat és nagyjából az egész emberiséget a vonal egyik oldalán elhelyezned, a másikra pedig egy maroknyi gonosz fazon került, ak-kor nyertél” (55. o.).

Tehát mindazonáltal nincs „okos” má-solás, nem folyhat leleményes mintakövetés, nincs „bevált” módszer. Csak figyelés van, tanulás, ötletelés, kreatív készségek mozgó-sítása, a befogadó társadalmi világ ismerete, az érdeklődés csíholása és fenntartása, az apró jelek tömege, kitarató és elszánt vállá-lás lelkiismeretes képviselése, állandó moz-galombővítés, együttműködés, s főképp a jövőkép hite, forgalmazása, elfogadtatása,

közössé tétele, meg a reflexiók minduntalan újraelemzése. A részgyőzelmek még nem valóságok, hanem körülmény-változások, jelek egy jelrendszerben, melynek folyama-tos önreflexiója a legfőbb feltételek egyike. Nem „A zsarnok” van ellenünk, nem „A Diktátor” mindenkori buktatását elősegítő tanmese-gyűjtemény ez a zsebkönyv, hanem az erőszak ellen és nélkül lehetséges túlélés, rezsimdöntés, boldogulás készsége, nyitott-sága a fő üzenet.

Popovics könyve persze nem attól jó, hogy leíró elbeszélés egy-egy eseménysorról, ideológiai alapozás egy anarchista szeánsz-hoz, vagy hatalomkritikai megerősítés az uralmi ostobaság egyetemességéről, esetleg tényleges tankönyv, használati útmutató a politikai ellenállás célrendszeréhez kötve. Legfőbb erénye mindezek mellett/helyett, hogy nem kíméli önmagát, saját mozgalmu-kat, párhuzamosan zajló kontroll-példákat, sikertelen vagy felfuvalkodott kísérletek baj-gyűjteményét, elvakultságok és tévképzetek „rossz példáit” sem. Célja nem a forradalom exportja, sem a tankönyvi magabiztosságú civilitás-tudományi alapozás, sem a névtelen mozgalmári sikermenedzselés propagandá-ja. Egyszerűen csak tanácsokat ad úgy, hogy élő és életképes példák eszköztárát mutatja föl, akár nemzetközi összehasonlításban, akár globalizáció-kritikai összefüggésekben, akár csoport-tréningek ismertetésével, akár analógiás változatokban – de mindig az em-berre, a létező, gondolkodó, kérdező, tétova és bizonytalan lényre is koncentrálna. Azt üzeni: ha lehet egyáltalán megváltoztatni a világot, s lehet diktátorokat megbukatni, akkor azt csakis erőszakmentesen, humor-al, életvidáman lehet, mert másképp nem is érdemes. Persze, cáföld meg, ha képes leszel majd rá!

Képes, mert a közösségi viselkedés, a bárhol lehetséges szeretet, a tétova illúziók és a sokrétű kultúra-elsajátítás, erkölcs és relativizált spirituális értékek kérdései töltik ki aktuális napjaink kihívásainak és próbatét-eleinek naptárát, ha olykor teóriákban, más-

kor víziókban, gyakorta tapasztalati tudásban és megfigyelések változataiban, amelyek hol régi koroké, hol más korok napjaié, saját világainké és más kultúráké egyaránt. Ideillőnek látszott a korok és közösségek, tárgykörök és ideák hatástónusait egymás mellé rendelni a föntiekben, amelyek csupán a látszat szerint széttartóak vagy kuszák. Közelebbről nézve viszont gyászok és alárendelődések, örökségek és ellenállások, élményközösségek és

történeti folyamatok megannyi hullámáról van szó, amelyeknek illetően egyberajzolása is csupán kísérlet a teljesebb belátás, a megértőbb felfogás, a jelent is meghatározó múltbéli kötődések megnevezése felé.

(Szrgya Popovics (Matthew Miller közreműködésével): Útmutató a forradalomboz. Göncöl Kiadó, Budapest, 2017. 252 o. ISBN 978-963-9183-91-9)

A szarvassá változott fiú
Juhász Ferenc illusztráció